

דברי חיזוק
באמונה ובטחון ועוז
על פרושיות השבוע

ויאמר אליהו

מאת הרב אלי' מאיר סמיט שליט"א
ישיבת רבי חיים עוזר « 058-323-1459 \ 347-897-9968 »

בס"ד

השפע והברכה משמים תלויים ועומדים, האם האדם יכיר שכל מה שיש לו הוא מהקב"ה!!!

בו שנאת חנם, ללמדך ששקולה שנאת חנם כנגד שלש עבירות ע"ז גלוי עריות ושפיכות דמים, עכ"ל הגמ'.

ובירושלמי (יומא ד, ב), הוסיפו עוד טעם לחורבן בית שני, וז"ל: "...אבל בשני, מכירין אנו אותם, שהיו יגיעין בתורה וזהירין במצות ובמעשרות וכל ווסת טובה היתה בהן, אלא שהיו אוהבין את הממון ושונאין אלו לאלו שנאת חנם. וקשה היא שנאת חנם שהיא שקולה כנגד ע"ז וגילוי עריות ושפיכות דמים, עכ"ל הגמ'.

ולא עוד, אלא דמצינו בחז"ל דשנאת חנם אינה רק שקולה בשוה כנגד הג' עבירות, אלא חמורה היא מהם ועדיפא מינייהו, ומטעם זה נתארכה לנו הגלות כ"כ הרבה שנים יותר מגלות בבל שהיתה רק לשבעים שנה.

דהנה איתא עוד שם בגמ' (יומא שם) בזה"ל: "אמר רבי יוחנן, טובה צפורנן של ראשונים מכריסו של אחרונים, אמר ליה ריש לקיש, אדרבה אחרונים עדיפי, אף על גב דאיכא שיעבוד מלכות קא עסקי בתורה. אמר ליה, בירה תוכיח (-בית המקדש יוכיח. רש"י), שחזרה לראשונים ולא חזרה לאחרונים. שאלו את רבי אלעזר, ראשונים גדולים או אחרונים גדולים, אמר להם, תנו עיניכם בבירה, איכא דאמרי אמר להם עידיכם בירה, (- פירש"י, בנין הבית עד לכס בדבר, שלא חזר לנו וחזר לראשונים), עכ"ל הגמ'.

הרי דחטאם של האחרונים עדיפא וחמורה מן הראשונים כמו שהוכיחו תנו עיניכם ועידיכם בבירה, דמוכח משיעור זמן העדר הביהמ"ק ואריכות הגלות שחורבן בית שני חמורה מן הראשונה, ומפני זה סובלים אנו ממנה עדיין עד היום הזה, ואילו הבית הראשון חזר לאחר שבעים שנה מחורבן בית שני.

ונוסף על כך מצינו בירושלמי (שם ה, א) עוד דבר נורא, דגם איכותה של החורבן השני חמורה מן הראשון, וז"ל: "שאלו את רבי אליעזר, דורות האחרונים כשרים מן הראשונים, אמר להן עידיכם בית הבחירה יוכיח (פי' הקרבן העדה, בנין הבית עד לכס בדבר, שהראשונים נבנה להם אחר שבעים שנה ואחרונים כבר בגלות זמן רב), אבותינו העבירו את התקרה וַיִּגַּל אֶת מִסְךְ הַהֹדָה (ישעיהו כב, ח), (פי' הקרבן העדה, אבותינו בחטאם העבירו את התקרה, שלא החריבו נבוכדנצר אלא התקרה של ביהמ"ק והשאיר היסודות) אבל אנו פעפענו את הכסלים האומרים ערו ערו עד הַיְסוּד בָּה (תהלים קלז, ז), (פי' הקרבן העדה, שבחורבן בית שני החריבו גם היסודות)".

והיינו דחומרת החטא של האחרונים לא היתה רק בגודל רעת החטא ושיעור אריכות זמן הגלות, אלא עומק הפגם של החורבן השני היה הרבה יותר מן הראשון, דבחורבן הראשון לא העבירו אלא את התקרה ולא נפגמו היסודות, אבל בחורבן השני העמיקו יותר והחריבו אף את יסודות הבית, שפיעפו את הכתלים עד היסוד בה, וזה עומק הטעם לאריכות הגלות, וזהו מה שאמרו תחילה עידיכם בית הבחירה יוכיח.

ויש להבין יסוד הדברים, למה באמת שקולה שנאת חנם כנגד ג' העבירות החמורות מכל העבירות שבתורה, שרק אלו הם ביהרג ואל יעבור. ולמה באמת גדלה חומרת חטא האחרונים באהבת הממון ושנאת חנם מן הג' עבירות החמורות שבתורה, עד שהחריבו ופגמו והשרישו כ"כ הרבה יותר ממה שגרמו הראשונים בג' העבירות החמורות, שהחריבו

« איך יתכן שאדם יחטוף בעצמו חכמה, גבורה או עושר??? »

כתוב בפרשה ומקנה רב ה'ה לַבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלַבְּנֵי גֵד וְגו' (במדבר לב, א), ואיתא במדרש (במד"ר כב, ז) "שלוש מתנות נבראו בעולם, זכה באחת מהן נטל חמדת כל העולם, זכה בחכמה זכה בכל, זכה בגבורה זכה בכל, זכה בעושר זכה בכל. אימתי, בזמן שהן מתנות שמים ובאות בכח התורה, אבל גבורתו ועשרו של בשר ודם אינו כולם, וכו', ומתנות אלו בזמן שאינן באין מן הקב"ה סופן להיפסק ממנו". ומאריך המדרש להביא הוכחות מכל מיני עמים, גיבורים ועשירים שהיו בעולם ונאבדו, וכל זה מחמת שלא היתה מתנתן מן הקב"ה, אלא היו חוטפים אותם לעצמם, בעצמם.

דברים הללו נראים כמדרש פליאה ממש, וכי שייך לאדם לחטוף בעצמו דברים, וכי יש ביד בשר ודם להעשיר את עצמו אם לא נתנו לו במתנה מן השמים, או שמא יש ביד אדם להחכים אם לא תינתן לו החכמה מן השמים.

ומבאר הרה"ק החידושי הרי"ם זי"ע (ליקוטי הרי"ם פורשתן), שבוודאי אין כל צד ומחשבה לומר שיש אדם הנוטל איזה דבר לעצמו בכוחו הגדול, ואין כוונת המדרש בזה אלא למי שכבר קיבל מתנות מן השמים, העשיר בעושרו והחכם בחכמתו וכן בכל מידה נכונה שנתברך בה האדם, שעדיין מוטל עליו להכיר שכל אשר לו במתנת שמים בא לו, ולא מצד מעשיו הטובים זכה בהם, ואז יעמדו המתנות ויתקיימו בידו, אבל ברגע שהאדם מתחיל לחשוב שכל מה שמקבל מגיע לו מן הדין שלא מצד המתנה, וכן כששוכח ח"ו מי הוא זה שנתן לו הכל, וכן החושב כאילו הוא זה אשר פעל בפעולתו או על ידו וחקר תבונתו הגיע למה שהגיע, הריהו בבחינת חוטף לעצמו, ומשמים מפסיקים לו את השפע קודש שהי' לו עד עתה, וממילא אין לדבר קיום.

וזהו סוד ההצלחה בכל תהלוכות החיים, שהזוכר בכל דבר וענין שהכל בידי השי"ת, מידו הכל ומידו נתנו לו, אזי מן השמים משפיעים עליו את ברכת ההצלחה בכל עניין ועניין בלא גבול וקץ. אמנם המדמה בנפשו כי כוחו ועוצם ידי עשה לו את החיל הזה, הרי הוא מאבד מה שנותנים לו, וגורם לעצמו מניעת השפע הנקצב לו מן השמים.

« איזה חורבן הבית היתה יותר חמורה, הראשון או השני??? »

ע"פ דברים הק' האלו, נראה לבאר עבודת האדם בבין המצרים, כפי שיבואר להלן.

הנה חז"ל הק' אמרו (יומא ט): דבית שני נחרב מפני שנאת חנם, ולכאורה צריכין להבין מה זה שנאת חנם, דהלא לכאו' אין אדם ששונא את חברו סתם בלי סיבה כלל, וא"כ מהו כוונת חז"ל של 'שנאת חנם', דמשמע דאין שום סיבה לשנוא את חברו.

עוד אי' בגמ' (שם) "מקדש ראשון מפני מה חרב, מפני שלשה דברים שהיו בו, עבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים וכו', אבל מקדש שני שהיו עוסקין בתורה ובמצות וגמילות חסדים מפני מה חרב, מפני שהיתה

האחרונים גם את יסודות הבנין והאריכו את הגלות הרבה הרבה יותר ממה שגרמו הג' עבירות בבית הראשון.

ועוד יש להעיר, אהא דמשמע בירושלמי שב' הענינים הללו, אהבת הממון ושנאת חנים שייכים זה לזה, וביתר ברירות מצינו בלשון הנצי"ב בהעמק דבר (דברים ד, יד), וז"ל: "...כך חורבן בית שני שהגיע ע"י שנאת חנים ועיקרו היה אהבת ממון יותר מדאי, כדתניא בתוספתא שלהי מנחות", והיינו דלא רק ששייכים זה לזה, אלא עיקרו של השנאת חנים היתה אהבת הממון, וכ"ז צ"ב, מה ששייכות בזה שהיו אוהבים את הממון לחטא של שנאת חנים, ומה שעיקרו של חטא שנאת חנים היה אהבת ממון.

« מה חמור יותר, מי שמקיים כל המצוה והוא בעל מדות רעות או בעל מדות טובות ועושה עבירות לרוב?? »

ויש בענין זה דברים נפלאים בדברי הגר"א (בפי' האגדות דרבב"ח סכ"ב אגדתא דאייתי בודיא), והו"ד בספר **אבן שלמה** (פ"ג הערה ג), וז"ל: "...ואמרו (יומא שם), ראשונים עדיפי או אחרונים עדיפי, ואמרו ראשונים עדיפי, אדרבה אחרונים עדיפי דעסקי בתורה, ואמרו תנו עיניכם בבירה וכו'.

והענין, כי ראשונים שנתגלה עונם נתגלה קיצם, אחרונים וכו', והטעם כי הראשונים היו מעשיהם הטובים טמונים ועונותיהם גלויים, כל לבם היה טוב. ואחרונים להיפך, ורחמנא ליבא בעי, ואמרו ראשונים שהיה בהם ע"ז וג"ע ושפ"ד אלא שתלו בטחונם בקב"ה, נמצא כי מעשיהם רע מאוד שכולן ביהרג ואל יעבור, עבירות חמורות שבתורה, ולבם היה טוב מאוד, שמעלת הבטחון על כולם כנ"ל. ואחרונים, עסקו בתורה ובגמ"ח, ומפני מה חרבה, מפני שנאת חנים, ללמדך ששקולה שנאת חנים וכו', כמ"ש איזה פרשה קטנה וכו', ואהבת לרעך והוא מחוסר הבטחון, שכל הקנאה והשנאה ממנו", עכ"ל.

למדנו מדבריו דברים נוראים, דשורש החילוק בין הראשונים והאחרונים היה שלבם של הראשונים היה טוב והאחרונים להיפך, דהראשונים תלו בטחונם בה', אע"פ שחטאו בג' עבירות החמורות, אבל האחרונים לא היה לבם טוב במדת הבטחון. וזהו שורש הענין שהיה ביניהם שנאת חנים, שהיה זה מחמת חוסר הבטחון בה' שכל הקנאה והשנאה ממנו.

וכדי להבין את דברי האבן שלמה קצת יותר, נקדים בדברי החזון איש בספרו **אמונה ובטחון** (פ"ב), שכ' בזה"ל: "טעות נושנת נתאזרח בלב רבים במושג בטחון. שם 'בטחון' נסתובבה במושג חובה להאמין בכל מקרה שפוגש האדם, והעמידתו לקראת עתיד בלתי מוכרע,

ושני דרכים בעתיד אחת טובה ולא שניה, כי בטח יהיה הטוב, ואם מסתפק וחושש על היפוך הטוב הוא מחוסר בטחון. ואין הוראה זו בבטחון נכונה, שכל שלא נתברר בנבואה גורל העתיד, אין העתיד מוכרע, כי מי יודע משפטי ה' וגמולותיו יתברך."

"אבל ענין הבטחון הוא, האמון שאין מקרה בעולם, וכל הנעשה תחת השמש הכל בהכרזה מאתו יתברך וכו'. וכאשר האדם נפגש במקרה אשר לפי הנוהג שבעולם צפויה אליו סכנה מדרכי הטבע לפחוד מטבעת העולם, וקשת רוחו ירפהו מלזכור, שאין המקרה אדוניה לנו ושאינו מעצור לה' מלהושיעו ולהכין מסבבים שיחליפו את כל המסובבים, וההבלגה בשעה הקשה הלזו ולהשרות בקרבו את האמת כי אין כאן לפניו שום פגע רע מיד המקרה, רק הכל מאתו יתברך בין לטוב בין למוטב, ואשר שרש אמונתו מפגיגה פחדתו, ונותנת לו אומץ להאמין באפשרות הצלה, ושאינו לפניו נטיה לרעה יותר מנטיה לטובה, ענין זה יקראוהו מדת הבטחון", עכ"ל הזהב של החזון איש.

ומבואר דעיקר ענינו של הבטחון הוא, ההכרה הברורה שכל המאורעות של האדם וכל הצלחותיו, ולהיפך צרותיו, הכל בהשגחה

פרטית מידו יתברך, ואין אדם זוכה אלא במה שמגיע לו, ואין אדם מתחייב אלא משום שמגיע לו. ולכן אדם שחי עם הכרה זו, שכל מה שיש לו הוא בהשגחה פרטית, וזה מה שמגיע לו ולא יותר, וגם מכיר שמה שמקבל חבירו הוא בהשגחה פרטית, אין לו מקום כלל לקנאה ולתחרות ולא בא לכלל שנאת חנים, ורק מי שאינו שלם במדת הבטחון, ואינו מכיר שכל מה שהוא מקבל וחבירו מקבל הוא בהשגחה, זה גורם לו לקנאות בחבירו על שהוא מקבל טובה יותר ממנו, וגורם לו לשנאת חנים.

ואיתא עוד מהגר"א (אבן שלמה אות ס'), וז"ל: "כל העבירות והחטאים באים מחמדה, כמ"ש כי 'לא תחמוד', כולל כל הדברות וכל התורה, והסתפקות שהוא ההיפוך, הוא יסוד של כל התורה, והוא אמונה שלימה שלא לדאוג דאגת מחר, ומי שליבו טוב במידת הבטחון אע"פ שעובר עבירות חמורות, הוא יותר טוב ממי שמחוסר בטחון, שע"ז בא לידי קנאה ושנאה, אע"פ שעוסק בתורה ובגמ"ח, שכ"ז אינו אלא לעשות לו שם", עכ"ל ק.

ודברי הגר"א משלימין זה את זה, ותוכן דבריו הוא שבבית ראשון תלו בטחונם בהקב"ה, והכוונה שבפנימיותם היו טובים, כי הבטחון אין הכוונה כמו שמורגלים אצלנו שבעת צרה אומרים ה' יעזור וכו', אלא בטחון הוא אמונה שלימה, ואפילו אם הוא עובר עבירות הוא בחיצוניות, והוא שומע לעצת יצה"ר, ואין אדם חוטא אא"כ נכנס בו רוח שטות, אבל עצמותו טוב הוא.

ולכן כתב הגר"א, שמי שליבו טוב במידת הבטחון אפילו עובר עבירות חמורות הוא טוב יותר ממי שמחוסר בטחון, וזה היה המצב של בני בית ראשון, ובית שני היה שנאת חנים שהוא בלב, ויש קלקול בלב, ושורש שנאת חנים הוא שאין בטחון ואמונה שלימה, ומזה בא לידי קנאה ושנאה, וכל החטאים והעבירות באים מן החמדה, וזה גרוע יותר מעבירות חמורות, כי הוא בפנימיות ועצמיות האדם, ואם פנימיותו מקולקל, נמצא שכל המצוות והתורה וגמ"ח שהוא עושה אינו אלא לעשות שם ופרסום, וזה קלקול עמוק הרבה יותר,

ולכן באמת הביא השנאת חנים חורבן עמוק יותר, ובבית ראשון שהקלקול היה בחיצוניות חרב רק התקרה, ובבית שני שהיה קלקול בפנימיות, חרב עד היסודות.

עפ"י מובנים היטב דברי הירושלמי שהוסיף על הבבלי שהיו אוהבין את הממון ושונאין אלו את אלו, דבאמת ענין אחד הם, דעיקר החסרון בשנאת חנים איננו עצם השנאה בלבד, אלא שורש השנאה שהוא החמדה ואהבת הממון של חבירו, ששורש מדה זו בא מחוסר הבטחון בה'.

והמשגיח הגר"י לעוונשטיין זיע"א היה אומר לבאר הגמ' (סוף ברכות) תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם, ואמר לבאר כי מנהגו של עולם אם אדם עשה איזה עוולה לחבירו הוא מקפיד וכועס עליו, ועי"ז מתרבה השנאה והקפידיא והמחלוקת והמריבה, אבל מי שחי בהרגשה והבנה ברורה שיש מנהיג לבירה, ואין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה (חולין דף ז'), ממילא אין לו שנאה ואין לו מחלוקת, ואין מריבה וקפידיא.

ולכן התלמידי חכמים שהם חיים בהרגשה שהכל ממנו ית"ש, ויודעים שהכל בהשגחה, מרבים שלום בעולם, ואין הם באים לידי מחלוקת ושנאה.

ממילא מובן גם לפי"ז למה זה נקרא שנאת חנים, דאין שום סיבה לשנוא חבירו אפילו עשה לו עולה, כי מי שהוא חי בבטחון שלימה יודע דאין אדם נוקף אפילו אצבע קטנה אלא אם כן מכריזין לו מלמעלה, אם כן חבירו שעשה לו העוולה הוא רק שליח מהקב"ה.

זה עבודה בימים האלו בבין המצרים לחזק במדת הבטחון וזה יגרום לאדם שפע גדול.

"... אלא בטחון הוא אמונה שלימה, ואפילו אם הוא עובר עבירות הוא בחיצוניות, והוא שומע לעצת יצה"ר, ואין אדם חוטא אא"כ נכנס בו רוח שטות, אבל עצמותו טוב הוא..."